

Program

Policy

Handlingsplan



Riktlinje

Trygghetsskapande teknik på särskilda boenden

Metodstöd och rättsliga förutsättningar

Antagen av äldreämnden 24 januari 2023 §6

DNR: AN 2022/01266-1.3.2



VÄSTERÅS STAD

<i>Innehållsförteckning</i>	
BAKGRUND	4
SYFTE MED RIKTLINJEN	4
VAD ÄR TRYGGHETSSKAPANDE TEKNIK.....	5
JURIDISKA FÖRUTSÄTTNINGAR	5
Samtycke	6
Särskilda beaktanden för målgruppen	6
Skydds- och begränsningsåtgärder	7
METOD FÖR ANVÄNDANDE AV TRYGGHETSSKAPANDE TEKNIK I VERKSAMHETEN	7
1. Behov av tillsyn	7
2. Behovsbedömning av tillsyn	8
3. Behovsbedömning leder till föreslagen form av tillsyn	9
EXEMPELTABELL	9
4. Ställningstagande till nivå på samtycke	11
SAMTYCKE TILL TRYGGHETSKAMERA HOS PERSONER MED NEDSATT BESLUTSFÖRMÅGA.....	11
STÄLLFÖRETRÄDARE	12
SAMMANFATTNING AV METOD	13
ANSVAR FÖR UTFÖRARE AV VÅRD- OCH OMSORG.....	15
Beskriva den egna verksamhetens trygghetsskapande teknik	15
Upprätta skriftliga rutiner/instruktioner	15
Besvara larm	15
Dokumentera	16
Följa upp och utvärdera	16
Tilldela behörighet	16
Utse superanvändare/administratörer	16

Program	uttrycker värdegrunder och förhållningssätt för arbetet med utvecklingen av Västerås som ort inklusive koncernen Västerås stad
Policy	uttrycker värdegrunder och förhållningssätt för arbetet i koncernen Västerås stad
Handlingsplan	anger strategier och konkreta åtgärder för att nå den politiska viljeinriktningen och fastställda mål på olika nivåer i organisationen
Riktlinje	säkerställer ett riktigt agerande och en god kvalitet i handläggning och utförande i koncernen Västerås stad

Genomföra kontroll av loggar	16
Informera den enskilde/anhörig angående loggar	17
Genomföra kontroll av utrustning.....	17
Utbilda och introducera ny medarbetare	17
Felanmälan	18
Driftavbrott.....	18
FALLBESKRIVNINGAR	19
Fallbeskrivning 1	19
Fallbeskrivning 2	20
Fallbeskrivning 3	21

BAKGRUND

Den aktuella riktlinjen ersätter stadens två tidigare riktlinjer; Trygghetsskapande teknik (beslutad 19 februari 2019) samt Trygghetsskapande teknik, rättsliga förutsättningar för införande inom vård och omsorg (beslutad 17 februari 2015).

De personer som bor på stadens särskilda boenden för äldre, det vill säga servicehus, äldreboenden samt äldreboenden med inriktning för demens, har olika omfattande behov av omvårdsinsatser som inte är tillfälliga. Behoven kan vara både fysiska och psykiska. Servicehus beviljas personer som har mindre omfattande behov än de som beviljas äldreboende. På ett äldreboende ska man kunna bo kvar oavsett vilket vårdbehov man får i framtiden.

På särskilda boenden ska personer med olika behov kunna få den vård och omsorg som behövs för att personer ska ha en lagstadgad skälig levnadsnivå. Ett behov som många äldre på särskilda boenden har är tillsyn under hela eller delar av dygnet. Det är viktigt att få tillsyn utifrån sitt individuella behov där integritet och självständighet stärks men också att snabbt få hjälp och stöd av personal vid till exempel fall, skada eller sjukdom. Verksamheterna ska samtidigt tillgodose krav på individcentrerade insatser och att ge ett effektivt omhändertagande.

Ökad tillgång och användning av trygghetsskapande teknik är en viktig förutsättning för att tillgodose dessa behov. Tekniken kan ge ett väsentligt bidrag till att öka kvaliteten, tryggheten och integriteten för den enskilde. Verksamhetsanpassade funktioner ger ökade möjligheter att öppna upp inomhusmiljöer så att den enskilde kan röra sig självständigt både i huset och i utomhusmiljön samt möjliggöra trygg och ostörd sömn på natten.

Den trygghetsskapande tekniken ska också tillhandahålla anpassade och effektiva arbetsverktyg till personal så att arbetsprocessen kan utvecklas kvalitativt och effektivt. Personalens resurser kan frigöras då den trygghetsskapande tekniken ger ökade möjligheter till att vara på rätt plats vid rätt tillfälle och att rätt åtgärder prioriteras.

SYFTE MED RIKTLINJEN

Syftet med riktlinjen är att skapa ett enhetligt synsätt vid bedömning och användning av insatsers verkställande genom trygghetsskapande teknik. Riktlinjen är vägledande och en helhetsbedömning av den enskildes totala situation måste alltid göras. Det är alltid den enskildes behov av stöd och hjälp som är avgörande vid bedömning om insatsens utformning.

Riktlinjerna grundas på av för tiden gällande lagar, förordningar och praxis samt Västerås stads interna riktlinjer inom området.

VAD ÄR TRYGGHETSSKAPANDE TEKNIK

Trygghetsskapande teknik är en del av välfärdstekniken. Välfärdsteknik är digital teknik som syftar till att bibehålla eller öka trygghet, aktivitet, delaktighet eller självständighet för en person som har eller löper förhöjd risk att få en funktionsnedsättning. Välfärdsteknik kan användas av den enskilde själv, en närstående eller någon annan i den enskildes närhet.

Med trygghetsskapande teknik menas teknik som utan dröjsmål uppmärksammar den enskildes behov av stöd och hjälp exempelvis funktioner för att:

- den enskilde aktivt och självständigt ska kunna påkalla personalens uppmärksamhet i och utanför sin lägenhet
- automatiskt upptäcka avvikelser, något som inte förväntas att hända, som kan kräva personalens insatser exempelvis ett fall
- bidra till fallförebyggande åtgärder
- ha visuell tillsyn på distans då personal genomför tillsyn med hjälp av teknik utan att vara fysiskt närvarande i den enskildes bostad.

Ett stort antal av de personer som bor på stadens särskilda boenden för äldre har en demenssjukdom eller kognitiv svikt. Dessa sjukdomar kan för den enskilde leda till begränsad förmåga att självständigt och aktivt kunna påkalla hjälp från personal genom att till exempel trycka på en larmknapp. Genom att använda olika former av teknislösningar som reagerar utan att den enskilde behöver utföra en medveten handling ges utökade möjligheter att påkalla hjälp från personal, exempelvis när den enskilde kliver upp från sängen och det finns risk för ett fall.

JURIDISKA FÖRUTSÄTTNINGAR

Vid användning av trygghetsskapande teknik måste ett antal lagar och regler följas. Nedan sammanfattas kortfattat de grundläggande lagar som styr inom området. Sammanfattningen är inte uttömmande och utöver nedan angivna lagar finns ytterligare lagstiftning, förordningar och lokala styrdokument.

Regeringsformen reglerar de grundlagsskyddade fri- och rättigheter som personer i Sverige har. I 6 § 2 st RF beskrivs skyddet mot övervakning och kartläggning som inkräktar på den personliga integriteten och övervakning och kartläggning endast får endast göras med stöd av lag eller samtycke.

Socialtjänstlagen och **hälso- och sjukvårdslagen** bygger på självbestämmanderätt och respekten för den enskilde integritet. I SoL och HSL finns inga regler som medger tvång eller begränsningsåtgärder vilket innebär att alla insatser ska verkställas med stöd av samtycke.

Föräldrabalken reglerar förutsättningarna för ställföreträdare så som god man, förvaltare och anhörigbehörig att företräda huvudmannen i olika rättsliga situationer.

Dataskyddslagstiftningen uppställer krav på hur behandlingen av personuppgifter ska gå till och när detta är tillåtet. Det finns bland annat regler om när uppgifter anses vara känsliga, hur uppgifterna ska hanteras och förvaras samt att behandlingen ska vara förutsebar för den vars uppgifter behandlas.

Samtycke

Det finns olika typer av samtycken som används i olika situationer. Samtycket kommer utvecklas vidare nedan.

- Uttryckligt samtycke – samtycket lämnas muntligt, skriftligt eller genom kroppsspråk, exempelvis en nickning. Uttryckligt samtycke är den starkaste formen av samtycke och krävs i vissa fall.
- Konkludent samtycke – enskilds samtycker genom att medverka eller bistå i insatsen. Exempelvis medverkan till att ta av sig kläderna genom att lyfta armen när tröjan tas av.
- Presumerat samtycken – utgår från en bedömning om vad enskild antas svarat om denne kunde delta i frågan. Baseras exempelvis på tidigare kunskap om enskild eller hur denne reagerar på olika situationer som berör frågan. Presumptionen görs av personer runt omkring den enskilde. Presumerat samtycke är den svagaste formen av samtycke.

Särskilda beaktanden för målgruppen

Alla som bor på ett särskilt boende har fått ett biståndsbedömt beslut som grundar sig i den enskildes stora och varaktiga omvårdnadsbehov som inte kan tillgodoses i det ordinarie boendet. Ingen som är aktuell för tillsynsinsatser befinner sig i en situation där han eller hon kan leva ett helt självständigt liv. Behoven som finns ska mötas och omhändertas på boendet genom olika former av insatser som anpassas utifrån varje enskild persons olika behov.

Oavsett användning av trygghetsskapande teknik eller inte förekommer insatser som på olika sätt påverkar den enskildes integritet. Exempelvis tillsyn utförd av personal som fysiskt befinner sig i den enskildes lägenhet och personlig omvårdnad så som hygien, påklädning, toalettbesök eller matsituation som måste utföras av personal har alla påverkan på den enskildes integritet bara utifrån det faktumet att enskild inte längre kan utföra aktiviteten självständigt i ensamhet. Att jämföra inskränkningar av den personliga integriteten hos personer som är i behov av tillsyn i någon form med personer som inte är det innebär därför svårigheter. Behovet av tillsyn innebär alltid någon form av påverkan av integriteten när insatsen verkställs och bedömningen om vilken typ av verkställighet som ska sättas in ska därför bygga på vilken form som innebär minst påverkan.

Personer som har kognitiva sjukdomar kan ha svårigheter att lämna ett juridiskt hållbart samtycke på grund av sin sjukdom. Vid ansökan av olika former av insatser måste därför samtycke istället lämnas av en ställföreträdare, antingen en god man, förvaltare eller anhörigbehörig. Mer om detta i kommande avsnitt om samtycke.

Skydds- och begränsningsåtgärder

En begränsningsåtgärd är en åtgärd som sätts in utan den enskildes samtycke som syftar till att begränsa eller att utöva tvång mot den enskilde. Enkelt uttryckt kan sägas att det handlar om att vidta åtgärder mot den enskildes vilja och det är inte tillåtet.

Skyddsåtgärder är däremot tillåtna. En åtgärd är att anse som skyddsåtgärd när nedan punkter är uppfyllda:

- den enskilde samtycker till åtgärden,
- syftet med åtgärden är att skydda, stödja, hjälpa eller aktivera den enskilde, och
- syftet med åtgärden inte kompenserar för brister i verksamheten, som till exempel brister i bemanningen, personalens kompetens eller att verksamheten bedrivs i lokaler som inte är ändamålsenliga.

Användande av trygghetsskapande teknik anses av våra tillsynsmyndigheter vara en begränsningsåtgärd om den enskilde inte ger sitt samtycke.

Arbetsmetoden i denna riktlinje är utvecklad för att säkerställa att trygghetsskapande teknik inte används *mot* den enskildes uttryckliga vilja. Användandet av trygghetsskapande teknik ska alltid utgå ifrån den enskildes individuella behov med syfte att öka den enskildes trygghet, självständighet, delaktighet och integritet. Bedömningsprocessen ska vara lika, oberoende om tillsyn ska ske med stöd av personal eller med trygghetsskapande teknik. Generella tillsyner utan behovsbedömning ska inte förekomma.

METOD FÖR ANVÄNDANDE AV TRYGGHETSSKAPANDE TEKNIK I VERKSAMHETEN

Metoden sker i följande ordning och varje punkt utvecklas separat nedan:

1. Behov av tillsyn uppmärksammas av verksamheten
2. Behovsbedömning av tillsyn genomförs
3. Behovsbedömning leder till föreslagen form av tillsyn
4. Ställningstagande om nivå på samtycke enligt "tabell för samtycke".
 - a. Presumerat samtycke krävs - teamet ska då göra en samlad bedömning av enskilds förmodade inställning.
 - b. Uttryckligt samtycke krävs - samtycke inhämtas av enskild själv eller ställföreträdare. Om inget samtycke kan inhämtas ska annan form av tillsyn användas.

1. Behov av tillsyn

När verksamheten uppmärksammar att någonting inte står rätt till och att enskild behöver någon form av tillsyn kan detta orsakats av olika saker. I första hand ska påverkbara yttre omständigheter uteslutas, exempelvis fel dosering av medicin, urinvägsinfektion, trauma eller sorg.

När yttre omständigheter som kan påverka behovet av tillsyn har uteslutits finns faktorer som ska bedömas då dessa påverkar vilken form av tillsyn som är mest lämpad.

Exempel på faktorer är enskilds:

- förmåga att aktivt och självständigt kunna påkalla hjälp från personalen, till exempel genom att trycka på en larmknapp
- risk för fall
- förmåga att orientera sig i aktuell inomhusmiljö
- förmåga att orientera sig i närområdet utanför aktuellt boende
- behov av stöd vid toalettbesök
- reaktioner på fysiska tillsynsbesök
- tidigare inställning till användning av trygghetsskapande teknik

2. Behovsbedömning av tillsyn

Bedömning görs av vårdteamet kring vilken insats som behövs och hur denne ska verkställas. Vårdteamet består av sjuksköterska, fysioterapeut, arbetsterapeut och omvårdnadspersonal.

Frågorna ska besvaras och dokumenteras för att få ett bra underlag för bedömning av tillsyn, om åtgärder är tillåtna, lämpliga och rätt metod i den aktuella situationen.

Vid bedömning av hur tillsynen ska genomföras ska den enskildes unika kompetens uppmärksammas och tas tillvara. I varje enskilt fall ska en intresseavvägning göras där en jämförelse ska ske av vilka vinster den enskilde får vid tillsyn med stöd av teknik jämfört med tillsyn utförd av personal. Insatsen ska dokumenteras och följas upp för att säkerställa att den enskilde har rätt form av verkställighet av insatsen.

Bedömningsunderlag	<p>1. Inventera och analysera problembilden</p> <p>a. Beskriv vilka inträffade händelser som föranleder att ni vill använda tillsyn som stödåtgärd.</p> <p>b. Vilka tider på dygnet uppstår behovet? Hur ofta finns behovet?</p> <p>c. På vilka platser eller i vilka utrymmen?</p> <p>2. Har andra åtgärder prövats?</p> <p>Beskriv vilka andra åtgärder som redan har provats och varför dessa inte bedöms som tillräckliga.</p>
Uppskattade vinster ska lyftas fram i de olika alternativen	I varje enskilt fall ska en intresseavvägning göras. En jämförelse ska ske av vilka vinster den enskilde får till exempel vid tillsyn med stöd av trygghetsskapande teknik jämfört med tillsyn utförd av personal närvarande i bostaden.

3. Behovsbedömning leder till föreslagen form av tillsyn

När behov av tillsyn har fastslagits ska formen för tillsynen bedömas. Förslaget ska komma från en sammantagen bedömning utifrån inhämtad information om enskild. Enskild ska alltid involveras utifrån förmåga. I tabellen nedan ges konkreta exempel på funktion och den lägsta nivån på samtyckesformen.

EXEMPELTABELL

Tabellen är en modell för när verksamheten kan luta sig mot ett presumtvt samtycke och när ett uttryckligt samtycke måste inhämtas.

Tabellen är inte uttömmande och andra exempel på trygghetsskapande teknik finns som inte redovisas för nedan.

Funktion	Exempel på utrustning	Lägsta nivå på samtyckesform
Att aktivt kunna påkalla hjälp från personal	Larmknapp på arm/vägg	Presumerat Denna funktion kräver den enskildes aktiva och medvetna handling dvs den enskilde ger sitt uttryckliga samtycke.
Att uppmärksamma när den enskilde lämnar sängen	Lös sensor: rörelselarm Fast sensor: sensorgolv Fast sensor: kamera med censurerade stillbilder	Presumerat Presumerat Presumerat
Att uppmärksamma när den enskilde passerar en specifik dörr tex lämnar sin lägenhet eller går ut via dörr till trädgård.	Lös sensor: larmknapp Fast sensor: sensorgolv Fast sensor: kamera med censurerade stillbilder	Presumerat Presumerat Presumerat
Att uppmärksamma när den enskilde befinner sig på golvet eller har ramlat på annan plats.	Lös sensor: larmknapp Fast sensor: sensorgolv	Presumerat Presumerat

	Fast sensor: kamera med censurerade stillbilder	Presumerat
Funktion med positionering för användning utomhus	Lös sensor: larmknapp med GPS funktion	Presumerat
Att uppmärksamma ett avvikande rörelsemönster hos den enskilde tex vid epilepsi.	Lös sensor: placerad i eller i närheten av säng.	Presumerat
Att genomföra tillsyn utan att personal närvarar fysiskt i den enskildes bostad.	Trygghetskamera med ocensurerade, rörliga bilder/stillbilder	Uttryckligt
Tillsynen sker som en planerad tillsyn på överenskomna tider.	Trygghetskamera med censurerade, rörliga bilder	Presumerat
Att genomföra tillsyn utan att personal närvarar fysiskt i den enskildes bostad.	Trygghetskamera med ocensurerade, rörliga bilder/stillbilder	Uttryckligt
Tillsynen sker som en händelsestyrd tillsyn.	Trygghetskamera med censurerade, rörliga bilder	Presumerat
Tillsyn på distans	Kamera med ocensurerade stillbilder	Uttryckligt

Utifrån den föreslagna formen av tillsyn ska olika typer av samtycken användas.

För funktioner och tekniker som inte kräver ett uttryckligt samtycke gör vårdteamet även bedömningen om ett presumerat samtycke finns. Om samtycke saknas får insatsen verkställas utan trygghetsskapande teknik.

Användningen av trygghetskamera med rörliga och tydliga bilder anses av tillsynsmyndigheter vara särskilt integritetskänslig och kräver därför ett uttryckligt samtycke. När den enskilde har förmåga att själv lämna sitt samtycke, ska detta inhämtas. När den enskilde inte har förmåga att lämna sitt samtycke tillämpas avsnittet *Användande av trygghetskamera hos personer med nedsatt beslutsförmåga*.

4. Ställningstagande till nivå på samtycke

Trygghetsskapande teknik får inte användas mot den enskildes uttryckliga vilja och enskild ska alltid involveras i frågan utifrån den individuella förmågan. De olika formerna av samtycken finns tidigare i riktlinjen under avsnittet om juridiska förutsättningar.

Att inhämta samtycke från en person med helt eller delvis nedsatt beslutsförmåga är särskilt svårt. Vid presumerat samtycke är vårdteamets samlade professionella bedömning av individens behov och individens positiva viljeinriktning avgörande. God kvalitet kräver att individens samtycke och inställning kontrolleras återkommande.

Ansvarigt vårdteam kan på olika sätt ta stöd av närstående för att kartlägga den enskildes inställning till tillsyn som utförs av personal och inställning till tillsyn som utförs av trygghetsskapande teknik. Vid inflytt bör information inhämtas om behov, resurser och begränsningar från tidigare vårdgivare och omsorgsgivare samt om olika samtycken finns sedan tidigare.

Om den enskilde har haft tillsyn via trygghetskamera i sitt tidigare boende, vilket är en biståndsbeviljad insats, innebär det att den enskilde gett ett samtycke till tillsyn via trygghetskamera tidigare. Verksamheten kan därför presumera att den enskilde även ger sitt samtycke att tillsyn utförs via teknik efter inflytt till särskilt boende under förutsättning att enskilds inställning inte kan antas ha förändrats.

Presumtivt samtycke gäller endast när enskilde eller ställföreträdare inte motsätter sig tekniken. Om en motsättning finns kan verksamheten inte längre anta att samtycke hade funnits om enskild hade haft möjlighet att uttrycka ett önskemål. Vid motsättning faller presumptionen och samtycke saknas vilket innebär att annan form av tillsyn måste användas.

SAMTYCKE TILL TRYGGHETSKAMERA HOS PERSONER MED NEDSATT BESLUTSFÖRMÅGA

Vuxna personer med nedsatt beslutsförmåga kan ha betydande svårigheter och är i vissa fall inkapabla att fatta välgrundade beslut. De kan även ha stora svårigheter att bedöma konsekvenserna av sina handlingar vilket kan medföra risker för att de själva eller andra i deras närhet kommer till skada. För anhöriga kan det leda till en ohållbar situation. Det kan också leda till att personal i vård och omsorg ställs inför svåra avvägningar där de känner sig tvingade att snabbt avgöra hur de ska handla i en akut situation för att å ena sidan avvärja risk för skada, å andra sidan inskränka den enskildes rörelsefrihet genom begränsningar eller tvång. En passiviserande tillvaro kan bli följderna om fokus alltför ensidigt inriktas på att begränsa risker för skador.

Efter en bedömning av vårdteamet gällande vilken typ av verkställighet av insats som behövs och hur denna ska verkställas ska ett uttryckligt samtycke inhämtas av ställföreträdare om trygghetskamera med ocensurerade bilder föreslås.

STÄLLFÖRETRÄDARE

En ställföreträdare innebär att det finns en person som har ett uppdrag att bevaka sin huvudmans rätt. Detta kan vara en av domstolen fastställd förvaltare alternativt god man eller en person som utifrån anhörigbehörighet företräder sin nära släkting.

Uppdraget rör främst ekonomiska frågor som påverkar den enskildes dagliga livsföring. Som exempel ges rätten att betala räkningar, inköp av hygienartiklar och kläder men också ansökan och godkännande av förmåner och bistånd, exempelvis ansökan om särskilt boende eller hemtjänst.

Gällande förvaltare och god man står uppdraget beskrivet i de beslut som finns. Endast förvaltare kan besluta om saker i strid mot enskilds önskemål. God man och anhörig kan endast besluta istället för enskild när denne inte förstår innebörden eller inte vill delta i beslutet.

Förvaltare eller god man alltid har företräde i beslutanderätten framför anhörig. Anhörigbehörigheten träder in när det är uppenbart att enskild har förlorat sin rättskapacitet. Ofta är detta förknippat med någon form av läkarutlåtande. För anhöriga finns en intern rangordning där

1. make/maka/sambo har beslutsföreträde, därefter
2. barn
3. barnbarn
4. föräldrar
5. syskon
6. och sist syskonbarn.

Inga andra anhöriga har behörighet att företräda utifrån anhörigbehörigheten.

Om en anhörig avstår företräddanderätten kan frågan gå vidare till nästa anhörig i rangordningen men om denne sedan ångrar sig återgår beslutanderätten till den som först tillfrågades. Om en anhörig nekar samtycke så stannar frågan där, det går inte att gå till nästa anhörig på tur och få ett jakande samtycke.

Närstående är inte automatiskt samma sak som anhörigbehörig. I vissa fall är en nära vän närstående till enskild men det innebär inte anhörigbehörighet utifrån lagstiftningen. Det är alltså viktigt att särskilja när verksamheten kan involvera närstående och när en anhörigbehörig ska fatta ett beslut eller samtycka till någonting.

SAMMANFATTNING AV METOD

<p>Grund för behov av tillsyn</p>	<p>Den enskildes behov ska alltid ligga till grund för vilken typ av tillsynsmetod som är aktuell</p> <p>Exempel på faktorer som ska bedömas då dessa kan påverka den enskildes behov av tillsyn är</p> <ul style="list-style-type: none"> - förmåga att orientera sig i inomhusmiljö - förmåga att orientera sig i närområdet utanför aktuellt boende - risk för fall - förmåga att aktivt och självständigt kunna påkalla hjälp från personalen genom att trycka på en larmknapp - om behov finns av stöd vid toalettbesök - reaktioner på fysiska tillsynsbesök - tidigare inställning till användning av trygghetsskapande teknik
<p>Bedömning</p>	<p>Bedömningsprocessen ska vara lika, oberoende om tillsyn ska ske med stöd av personal eller med trygghetsskapande teknik.</p> <p>Generella tillsyner utan behovsbedömning ska inte förekomma.</p> <p>En bedömning görs utifrån beskrivna frågeställningar, aktuella riskbedömningar och tidigare dokumentation för att säkerställa rätt åtgärd.</p>
<p>Bedömning av vårdteamet</p>	<p>Vårdteamet det vill säga sjuksköterska, arbetsterapeut, fysioterapeut och kontaktman gör aktivitetsbedömning och/eller riskanalys till exempel utifrån Senior Alert och BPSD-skattning.</p> <p>Den enskilde involveras utifrån sin förmåga.</p>
<p>Bedömningsunderlag</p>	<p>1. Inventera och analysera problembilden</p> <p>a. Beskriv vilka inträffade händelser som föranleder att ni vill använda tillsyn som stödåtgärd.</p> <p>b. Vilka tider på dygnet uppstår behovet? Hur ofta finns behovet?</p> <p>c. På vilka platser eller i vilka utrymmen?</p> <p>2. Har andra åtgärder prövats?</p> <p>Beskriv vilka andra åtgärder som redan har prövats och varför dessa inte bedöms som tillräckliga.</p>
<p>Uppskattade vinster ska lyftas fram i de olika alternativen</p>	<p>I varje enskilt fall ska en intresseavvägning göras. En jämförelse ska ske av vilka vinster den</p>

	enskilde får till exempel vid tillsyn med stöd av trygghetsskapande teknik jämfört med tillsyn utförd av personal närvarande i bostaden.
Samtycke	<p>Vid behovsbedömningen ska den enskildes unika kompetens uppmärksammas och tas tillvara.</p> <p>Trygghetsskapande teknik får inte användas mot den enskildes uttryckliga vilja.</p> <p>Tillsyn med trygghetsskapande teknik kräver minst ett presumerat samtycke.</p> <p>Tillsyn med trygghetskamera med ocensurerade bilder kräver ett uttryckligt samtycke från enskild eller ställföreträdare.</p>
Genomförande	Tillsyn ska anpassas utifrån den enskildes behov: typ av situationer, tid på dygnet, intervaller. Vid användande av trygghetsskapande teknik ska individuella inställningar göras utifrån den enskildes behov.
Dokumentation	Behov, bedömning och uppföljning ska dokumenteras enligt HSL och SOL.
Uppföljning	Uppföljning ska ske kontinuerligt i vardagliga situationer där förändringar av behov hos den enskilde blir tydliga. Senior Alert och BPSD skattning bör användas även vid uppföljning. Den enskildes reaktioner vid de olika tillsynsalternativen samt individens uppskattade vinster ska iakttas.

ANSVAR FÖR UTFÖRARE AV VÅRD- OCH OMSORG

Varje utförare av vård- och omsorg har ett gällande avtal med staden för uppdraget. I avtalet regleras detaljerna av ansvaret och detta avsnitt ses som ett komplement till avtalet men är inte en uttömd lista. Om avtalet skiljer sig från nedan avsnitt är det avtalet som gäller i första hand.

Behov av trygghetsskapande teknik kan tillgodoses med:

- Trygghetsskapande teknik i fastigheten
- Förskrivningsbara produkter från Hjälpmedelscentrum.
- Trygghetsskapande teknik som köps in av vårdutförare
Vårdutförare ansvarar för drift och underhåll samt att gällande lagar och förordningar följs

Beskriva den egna verksamhetens trygghetsskapande teknik

Varje verksamhet ska ta fram en beskrivning av den egna verksamhetens trygghetsskapande teknik utifrån verksamhetsfunktioner. Beskrivningen kan öka tydligheten vid användning och användas som underlag vid introduktion av ny medarbetare.

Utföraren ansvarar för att:

Det finns rutiner/lokala instruktioner som tydliggör den egna verksamhetens trygghetsskapande teknik. Exempel på verksamhetsfunktioner som bör beskrivas:

- Hur kan den enskilde larma? Genom fasta larm? Genom bärbara larm?
- Varifrån kan den enskilde larma? Från hela fastigheten? I närliggande omgivning?
- Hur tar personalen emot larm? Genom fasta larmmottagare? Genom bärbara larmmottagare?
- Var kvitterar personalen larmen? I bärbar larmmottagare? På rummen?

Upprätta skriftliga rutiner/instruktioner

Varje verksamhet ska upprätta skriftliga rutiner/instruktioner kopplade till riktlinjen, som tydliggör hanteringen av den trygghetsskapande tekniken. Dessa ska vara väl kända för medarbetarna i enheten.

Utföraren ansvarar för att:

Det finns rutiner/lokala instruktioner som tydliggör processen hur trygghetsskapande teknik ska hanteras i verksamheten.

Vid behov av trygghetsskapande teknik där en individuell bedömning krävs ska alltid legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal involveras.

Besvara larm

Utföraren ansvarar för att:

Larm det vill säga den signal som skickas för att uppmärksamma att något skett/inte skett, ska besvaras omgående och åtgärdas snarast möjligt av tillgänglig personal.

Dokumentera

Utföraren ansvarar för att:

Medarbetare dokumenterar den enskildes individuella behov, den bedömning som gjorts, insatsen och uppföljning i hälso- och sjukvårdsjournal samt i enhetens SoL-dokumentation.

Följa upp och utvärdera

Utföraren ansvarar för att:

Följa upp och utvärdera insatser som ges med stöd av trygghetsskapande teknik regelbundet, på samma sätt som övriga insatser inom vård och omsorg.

Tilldela behörighet

Utföraren ansvarar för att:

Utdelade behörigheter för åtkomst till patientuppgifter är ändamålsenliga och förenliga med hälso- och sjukvårdspersonalens och andra befattningshavares aktuella arbetsuppgifter. Dessa ska regelbundet följas upp för att kontrollera behörigheterna är aktuella.

Utse superanvändare/administratörer

Utföraren ansvarar för att:

Utse lämpligt antal superanvändare/administratörer för den trygghetsskapande tekniken utifrån verksamhetens storlek. Superanvändarna ska till exempel ha behörighet att lägga upp ny användare, ändra larmområde för viss sensor, ändra tidsinställningar utifrån den individuella bedömningen.

Genomföra kontroll av loggar

Volymen på antal kontrollerade loggar kan variera utifrån verksamhetens storlek. Ju fler antal individer som bor på enheten desto fler loggkontroller.

Utföraren ansvarar för att:

Loggkontroller ska utföras regelbundet, helst 1 gång/ månad och utifrån ett framtaget årshjul. I årshjulet ska utvalda siffror i personnummer eller bokstäver i namn varieras och bestämmas i förväg. Årshjulet ska kommuniceras till verksamhetens medarbetare.

Exempel på systematiska loggkontroller

1. Den enskilde vars personnummer slutar på xx siffra kontrolleras med vilken personal som har varit inne i systemet.
En jämförelse görs med tjänstgöringsschema för att utesluta att någon annan har använt annans personals inloggning. En bedömning görs om personal som har varit inne i systemet är behörig eller inte.
2. Vid olika typer av tillsyn med trygghetskamera. Kontroll på speciellt utvalt, förutbestämt datum vilken personal som har varit inne i systemet, när dessa har genomfört tillsyn. En jämförelse görs med omvårdnadsplan.
3. Kontroll på personal som har ett efternamn som börjar på bokstav X. En jämförelse görs med vilka enskilda de har genomfört tillsyn hos samt med omvårdnadsplan.

4. Om en enskild bedöms som "känd" bör extra kontroller genomföras tex om denne har tillsyn med trygghetsskapande teknik.
 Detta kan även gälla om verksamheten har en boende som är nära släkting eller liknande till någon i personalgruppen.

Extra kontroller görs på förekommen anledning dvs vid misstanke om felaktigt handhavande eller på uppmaning från enskild/ närstående om loggutdrag.

Alla resultat från den genomförda loggkontrollen ska dokumenteras och sparas.

Informera den enskilde/anhörig angående loggar

Västerås stad har skyldighet att i efterhand kunna utreda och anmäla händelser som medfört eller hade kunnat medföra en skada eller allvarlig skada. I Personuppgiftsbeträdesavtal (PUB-avtal) regleras hur loggar får användas och hur länge de ska sparas.

Äldrenämnden tecknar PUB-avtal med leverantör för den trygghetsskapande tekniken. I vissa fall tecknar nämnden även ett PUB-avtal med utföraren.

Att information ska ges regleras i Dataskyddsförordningen.

Utföraren ansvarar för att:

Informera den enskilde/anhörige att loggar från trygghetsskapande system sparas en begränsad tid och varför.

Genomföra kontroll av utrustning

Utföraren ansvarar för att:

Skapa rutiner/lokala instruktioner som säkerställer att:

- superanvändare vid aktivering av ny larmfunktion i system/portal kontrollerar att larm fungerar korrekt. Kontrollen ska genomföras som ett praktiskt test med aktuell utrustning.
- utrustning för aktiva larm (tex larmknappar) fungerar. Regelbundna och systematiska kontroller ska genomföras. Kontrollerna kan genomföras med hjälp av larmloggar eller genom praktiskt test med aktuell utrustning.
- larm om låg batterinivå åtgärdas enligt instruktion från ansvarig leverantör av trygghetsskapande teknik.

Utbilda och introducera ny medarbetare

Utföraren ansvarar för att:

Medarbetare får adekvat introduktion och utbildning kring enhetens trygghetsskapande teknik. För introduktion och utbildning av ny personal ska det finnas skriftliga rutiner med beskrivning (checklista) innehållande vem (namngiven person) som ansvarar för introduktionen, vilka moment som ingår samt uppföljning och utvärdering.

Felanmälan

Utföraren ansvarar för att:

Utifrån vård-och omsorgsförvaltningens alternativt fastighetsägarens information till verksamheten skapa en rutin/lokal instruktion för hur och var felanmälan sker. Felanmälan ska ske så snart ett fel har upptäckts.

Driftavbrott

Utföraren ansvarar för att:

Det finns en handlingsplan/reservrutin för hur arbetet ska bedrivas när den trygghetsskapande tekniken inte fungerar. All personal på enheten ska ha kännedom om handlingsplanen och ha kunskap om hur de ska agera. Planeringen kan se olika ut beroende på om det är ett kort eller längre avbrott.

FALLBESKRIVNINGAR

Följande fallbeskrivningar beskriver hur individer med nedsatt beslutsförmåga kan få stöd samt insatser i särskilt boende. Vi bedömer att fallbeskrivningarna speglar ett förfaringsätt som är normalt förekommande och inte representerar något som är typiskt enbart för Västerås stads verksamheter. Med vårdteam menas sjuksköterska, arbetsterapeut, fysioterapeut och kontaktman.

Fallbeskrivningarna ger även en utgångspunkt för de rättsliga bedömningarna. Ingen av de individer som är föremål för insatser befinner sig i en situation där enskild kan leva ett helt självständigt liv. Oavsett användningen av trygghetsskapande teknik förekommer även i nuläget insatser som på olika sätt inkräktar eller påverkar individens fri- och rättigheter.

Fallbeskrivning 1

Kvinna med demenssjukdom som bor på äldreboende. Klarar självständigt att resa sig upp från liggande i säng till stående men drabbas ofta av yrsel. Som en följd av demenssjukdomen glömmar hon ibland att använda sitt gånghjälpmedel och har inte förmåga att aktivt påkalla hjälp med befintligt trygghetslarm. Efter ett benbrott på grund av fall på toaletten bedömer vårdteamet stor risk för ytterligare fall. Kvinnan bedöms ha behov av tillsyn flera gånger per natt.

Alternativ åtgärd

Tillsyn med stöd av personal

Utifrån teambedömning ska tillsyn under natt genomföras två gånger per timme. Tillsyn görs genom att personal går in i lägenheten en kort stund för att kontrollera att den enskilde ligger kvar i sin säng. Den enskilde har inte kunnat ge sitt medgivande till utvidgade tillsynsbesök.

Kvinnan får sin nattsömn störd och vaknar ofta i samband med tillsynsbesök. Hon visar sitt starka ogillande att personalen kommer in i lägenheten, både med ord och kroppsspråk. Vid flera tillfällen när personal kommit in sitter den enskilde vaken på en stol för att "hålla koll på tjuvarna". Efter en vecka med tillsyn av personal faller kvinnan på nytt. När personalen kommer in i lägenheten efter 30 minuter hittas hon åter på badrumsgolvet.

Alternativ åtgärd

Tillsyn med stöd av trygghetsskapande teknik

Trygghetslösning med passivt larm ger personer som inte har förmåga att självständigt aktivera larm en utökad möjlighet att påkalla hjälp.

Utifrån teambedömning bör tillsyn under natt genomföras med trygghetsskapande teknik. Exempel på funktioner som vårdteamet beaktar:

- Sensormatta som placeras under madrass i den enskildes säng. Sensormattan sammankopplas med en rörelsesensor på golvet. Sensormattan känner när individen ligger i sin säng. Ett tyst larm som inte stör individen genereras först när den enskilde är på väg att resa sig upp eller reser sig upp. Larmet går till personalens larmmottagare. Personal får omedelbar vetskap om att den enskilde är på väg upp ur sängen vilket

möjliggör snabb åtgärd det vill säga att gå till den enskilde och ge stöd utifrån behov.

- Lägenhet utrustas med sensorgolv. Sensorgolv innebär att rörelsesensorer finns under golvbeläggning. Sensorområde runt säng aktiveras. När den enskilde kliver på golvet genereras ett tyst larm som inte stör individen. Larm går till personalens larmmottagare. Personal får omedelbar vetskap om att den enskilde är på väg upp ur säng vilket möjliggör snabb åtgärd att gå till den enskilde och ge stöd utifrån behov.
- Lägenhet utrustas med trygghetskamera. Trygghetskameran är kopplad till en rörelsesensor. När den enskilde kliver upp ur sängen aktiveras trygghetskamera genom rörelsesensor. Tyst larm som inte stör individen går till personalens larmmottagare och inloggning för tillsyn med trygghetskamera görs. Utifrån tillsyn med trygghetskamera kan personal bedöma om åtgärd behöver vidtas.

Vinster för den enskilde vid användning av trygghetsskapande teknik

Tillsyn med trygghetsskapande teknik gör att den enskilde kan ges kontinuerlig tillsyn, inte endast tillsyn som begränsas till de stunder som personal är närvarande. Kvinnan får snabbt och utan dröjsmål stöd från personal då larm ger omedelbar vetskap när hon behöver hjälp. Tyst larm stör inte den enskilde. Risken att den enskilde blir liggande på golvet efter ett fall utan personalens vetskap minimeras.

Den enskildes möjlighet till ostörd nattsömn ökar. Det störande ljud och ljus som uppkommer när personalen frekvent kommer in i bostaden minimeras. Den enskildes oro som uppkommit för att "hålla koll på tjuvarna" minskar.

Sensormattan och sensorgolvet aktiveras därför utifrån att vårdteamets samlade bedömning leder till att ett presumerat samtycke till insatsens form finns. För trygghetskameran inhämtas ett samtycke från god man/anhörig som ett komplement till vårdteamets bedömning.

Fallbeskrivning 2

Man som bor på äldreboende. Har svårigheter att självständigt klara av att sköta sina toalettbesök under natten. Han har ett tydligt behov av tillsyn för att få rätt stöd vid rätt tillfälle. Som en följd av sin demenssjukdom har mannen inte förmåga att aktivt påkalla hjälp med befintligt trygghetslarm. Under natten måste personalen veta när mannen vaknar och kliver upp ur sängen för att gå till toaletten. Om han inte får stöd av personal utträttar han sina behov på andra ställen än toaletten. Vårdteamet bedömer att han behöver regelbunden tillsyn under natten. Tillsyn av personal ska göras varannan timme.

Den enskilde vaknar vid oregelbundna tider. Ofta när personalen kommer är mannen redan uppe och har utträttat sina behov på fel ställe.

Alternativ åtgärd

Tillsyn med stöd av personal

Utifrån teambedömning ska tillsyn under natten genomföras en gång per timme. Mannen har inte kunnat ge sitt medgivande till den utökade tillsynen.

Nattpersonalen beskriver att det är svårt att veta vilken rytm den enskilde har under natten. Trots tillsyn händer det flera gånger i veckan att mannen vaknat mellan besöken och gjort sina behov på fel ställe.

Alternativ åtgärd

Tillsyn med stöd av trygghetsskapande teknik

Utifrån teambedömning ska tillsyn under natt genomföras med trygghetsskapande teknik.

Tillsynen görs till exempel genom att:

- Rörelsesensor placeras på golv. Tyst larm som inte stör individen genereras när den enskilde för benen över sängkanten och reser sig upp. Larm går till personalens larmmottagare. Personal får omedelbar vetskap om att den enskilde är uppe ur sängen och möjliggör snabb åtgärd det vill säga att gå till den enskilde och ge stöd utifrån behov.
- Lägenheten är utrustad med ett sensorgolv. Sensorområde runt sängen aktiveras. När den enskilde kliver på golvet genereras ett tyst larm som inte stör individen. Larm går till personalens larmmottagare. Personalen får omedelbar vetskap om att den enskilde är uppe ur sängen vilket möjliggör snabb åtgärd det vill säga att gå till den enskilde och ge stöd utifrån behov.

Vinster för den enskilde vid användning av trygghetsskapande teknik

Tillsyn med trygghetsskapande teknik gör att den enskilde kan ges kontinuerlig tillsyn, inte endast tillsyn som begränsas till de stunder som personal är närvarande. Mannen får snabbt stöd från personal då larm ger omedelbar vetskap om när den enskilde lämnat sängen. Att kunna utföra sina toalettbesök med vägledning från personal kan bidra till att stärka den enskildes självkänsla och integriteten men också en ökad möjlighet för individen att hålla god hygien i sin bostad.

Den enskildes möjlighet till ostörd nattsömn ökar. "Onödigt spring" i lägenheten minimeras. Det störande ljud och ljus som uppkommer när personalen frekvent kommer in i bostaden minimeras. Användning av tysta larm som inte stör individen bidrar till en lugn boendemiljö.

Rörelsesensorn och sensorgolvet aktiveras därför utifrån att vårdteamets samlade bedömning leder till att ett presumerat samtycke till insatsens form finns.

Fallbeskrivning 3

Kvinna med demenssjukdom och boende på äldreboende. Den enskilde förflyttar sig obehindrat utan hjälpmedel både inomhus och i den närliggande utomhusmiljön. Vårdteamet har bedömt att det finns risk för att hon inte självständigt kan orientera sig på boendet, inte heller i den närliggande utomhusmiljön. För att möjliggöra trygga och självständiga förflyttningar finns behov av tillsyn.

Alternativ åtgärd

Tillsyn med stöd av personal

Den enskilde måste alltid ha en personal med sig när hon lämnar avdelningen. Om personal inte finns tillgänglig får individen vänta vilket kan skapa ökad oro och frustration. När personal alltid närvarar för tillsyn kan den enskildes känsla av självständighet och egen integritet påverkas negativt. Kvinnan har inte kunnat ge sitt medgivande till utökad tillsyn med personal. Aktivitetsmöjligheterna begränsas utifrån personalens möjligheter att närvara vid promenader.

Alternativ åtgärd

Tillsyn med stöd av trygghetsskapande teknik

Den enskilde erbjuds att bära ett trådlöst trygghetslarm. Larmet möjliggör för den enskilde att kunna påkalla hjälp av personal både inne på ett boende och i närliggande utomhusmiljö. Med stöd av passivt larm från entrédörr eller passage ut från trädgården får personal vetskap om när den enskilde lämnar boendet. Larm kommer omgående till personalens larmmottagare vilket möjliggör snabbt stöd utifrån den enskildes behov. Stödet kan till exempel vara att personal möter upp den enskilde och erbjuder sällskap på promenaden.

Vinster för den enskilde vid användning av trygghetsskapande teknik

Alla personer har rätt till utomhusvistelse utifrån sina behov och önskemål. Tillsyn med trådlöst trygghetslarm gör att den enskilde utifrån sitt behov kan ges kontinuerlig tillsyn, inte endast tillsyn som begränsas till de stunder som personal är närvarande. Att inte begränsa den enskildes rörelseområde till en viss del av boendet ger ökade möjligheter till aktiviteter och stimulans. Den enskildes känsla av självständighet och egen integritet påverkas positivt. Begränsande åtgärder minimeras eller kan helt undvikas. Boendets möjlighet att efterlika en normal hemmiljö ökar.

Trygghetslarmet aktiveras därför utifrån att vårdteamets samlade bedömning leder till att ett presumerat samtycke till insatsens form finns.



VÄSTERÅS STAD

Kontaktcenter: 021-39 00 00

www.vasteras.se